

Προβλήματα Αρχικών Τιμών

Έστω $a, b \in \mathbb{R}$, $a < b$, $f: [a, b] \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ μια συνάρτηση, και $y_0 \in \mathbb{R}$. Ένα τυπικό πρόβλημα αρχικών τιμών είναι: Αναζητείται $y: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$, τέτοια ώστε

$$\begin{aligned}y'(t) &= f(t, y(t)), & a \leq t \leq b, \\y(a) &= y_0.\end{aligned}\tag{1}$$

- ▶ f συνεχής $(t, y) \in [a, b] \times \mathbb{R}$. ($f \in C([a, b] \times \mathbb{R})$.)
- ▶ Η συνάρτηση y ορισμένη στο $[a, b]$, $y \in C^1[a, b]$, η οποία ικανοποιεί την (1) και την αρχική συνθήκη $ay(a) = y_0$, λέγεται λύση του ΠΑΤ (1).
- ▶ αν η f είναι m φορές συνεχώς παραγωγίσιμη στο $[a, b] \times \mathbb{R}$, τότε η λύση y είναι $m + 1$ συνεχώς παραγωγίσιμη στο $[a, b]$.

Γραμμικές Εξισώσεις

Όταν η f είναι πολυώνυμο βαθμού ένα ως προς την μεταβλητή y , η αντίστοιχη ΣΔΕ λέγεται *γραμμική* και το πρόβλημα (1) παίρνει την μορφή

$$\begin{aligned}y'(t) &= \lambda(t)y(t) + \mu(t), \quad a \leq t \leq b, \\y(a) &= y_0.\end{aligned}\tag{2}$$

► αν $\lambda, \mu \in C[a, b]$, τότε το (2) έχει μια μοναδική λύση y :

$$y(t) = e^{\int_a^t \lambda(s) ds} \left[y_0 + \int_a^t \mu(s) e^{-\int_a^s \lambda(\tau) d\tau} ds \right], \quad a \leq t \leq b,\tag{3}$$

δηλαδή,

$$y(t) = e^{\int_a^t \lambda(s) ds} y_0 + \int_a^t \mu(s) e^{\int_s^t \lambda(\tau) d\tau} ds, \quad a \leq t \leq b.$$

Ολοκληρωτικοί Παράγοντες

Όταν $\lambda = 0$, η εξίσωση λύνεται με απλή ολοκλήρωση.

► Διαφορετικά $y'(s) - \lambda(s)y(s) = \mu(s)$ ή

$$\left(e^{-\int_a^s \lambda(\tau) d\tau} y(s) \right)' = e^{-\int_a^s \lambda(\tau) d\tau} \mu(s).$$

ολοκληρώνοντας από το a έως το t , παίρνουμε την (3).

Γενικό f , Παράδειγμα 1

$$\begin{aligned}y' &= y^2, \quad 0 \leq t \leq 2, \\y(0) &= 1.\end{aligned}\tag{4}$$

Υποθέτοντας ότι η y υπάρχει, βλέπουμε εύκολα ότι $y(t) \geq 1$. Αφού $y'(t) \geq 0$, προκύπτει ότι η y είναι αύξουσα και $y(0) = 1$. Επομένως η ΔΕ γίνεται

$$\frac{y'(t)}{(y(t))^2} = 1 \iff -\frac{d}{dt} \frac{1}{y(t)} = 1.$$

Ολοκληρώνοντας από το 0 έως το t , προκύπτει

$$-\frac{1}{y(t)} + \frac{1}{y(0)} = t \iff y(t) = \frac{1}{1-t}.$$

- ▶ $y(t) \rightarrow \infty$ όταν $t \rightarrow 1^-$.
- ▶ Συνεπώς, δεν υπάρχει λύση της (4) στο διάστημα $[0, 2]$.
- ▶ Σημειώστε ότι η f στην (4), $f(t, y) = y^2$, είναι όσο ομαλή μπορεί να γίνει. Συνεπώς η ομαλότητα της f δεν αρκεί για την ύπαρξη λύσεων του προβλήματος ΑΤ.

Γενική f , Παράδειγμα 2

Το ΠΑΤ

$$\begin{aligned}y' &= \sqrt{|y|}, & 0 \leq t \leq 1, \\y(0) &= 0,\end{aligned}\tag{5}$$

έχει άπειρες λύσεις:

$$y(t) := 0, \quad 0 \leq t \leq 1, \quad \text{και} \quad y(t) := \begin{cases} 0 & , \quad 0 \leq t \leq t^*, \\ \frac{(t-t^*)^2}{4} & , \quad t^* < t \leq 1, \end{cases}$$

για κάθε $t^* \in (0, 1)$.

- ▶ Κάθε λύση y του ΠΑΤ (5) είναι αύξουσα συνάρτηση .
- ▶ Αν η y μηδενίζεται στο διάστημα $[0, t^*]$ και δεν μηδενίζεται σε μια περιοχή στα δεξιά του t^* , είναι θετική στο $(t^*, 1]$.
- ▶ Συνεπώς μπορούμε να γράψουμε την ΣΔΕ στην μορφή

$$y'(t) = \sqrt{y(t)} \iff \frac{y'(t)}{\sqrt{y(t)}} = 1 \iff 2\left(\sqrt{y(t)}\right)' = 1.$$

- ▶ Σημειώστε ότι σ' αυτήν την περίπτωση η $f, f(t, y) = \sqrt{|y|}$, είναι συνεχής αλλά όχι παραγωγίσιμη (ούτε Lipschitz συνεχής) στο $y = 0$.

Θεωρία Ύπαρξης και Μοναδικότητας

Θεώρημα

Υποθέτουμε ότι η $f: [a, b] \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ είναι συνεχής και ικανοποιεί την συνθήκη Lipschitz ως προς y , ομοιόμορφα ως προς t , δηλαδή: Υπάρχει $L \geq 0$ τώ

$$|f(t, y_1) - f(t, y_2)| \leq L|y_1 - y_2| \quad \forall t \in [a, b] \quad \forall y_1, y_2 \in \mathbb{R}. \quad (6)$$

Τότε, για κάθε $y_0 \in \mathbb{R}$, το ΠΑΤ (1) έχει μια και μοναδική λύση. □

Παρατηρήσεις

- ▶ Η συνθήκη (6) καλείται “ολική” συνθήκη Lipschitz, γιατί απαιτείται για όλα τα $y_1, y_2 \in \mathbb{R}$
- ▶ Η συνθήκη αυτή εξασφαλίζει μοναδικότητα σ' όλο το διάστημα $[a, b]$.
- ▶ Μπορούμε να αντικαταστήσουμε την (6) από μια τοπική συνθήκη Lipschitz, η οποία είναι πολύ πιο ρεαλιστική υπόθεση και μας εξασφαλίζει ύπαρξη και μοναδικότητα σε ένα κατ' αρχήν μικρότερο διάστημα $[a, b']$, όπου b' , ανήκει στο $[a, b]$.

Τοπική ύπαρξη και μοναδικότητα λύσεων

Θεώρημα

Έστω $c > 0$ και $f \in C([a, b] \times [y_0 - c, y_0 + c])$. Αν η f ικανοποιεί την τοπική συνθήκη Lipschitz, ως προς y , στο $[a, b] \times [y_0 - c, y_0 + c]$, ομοιόμορφα ως προς t , δηλ.,

Υπάρχει $L \geq 0$ τώ

$$\begin{aligned} &\text{για κάθε } t \in [a, b] \text{ και για κάθε } y_1, y_2 \in [y_0 - c, y_0 + c] \\ &|f(t, y_1) - f(t, y_2)| \leq L|y_1 - y_2|, \end{aligned} \tag{7}$$

τότε το ΠΑΤ (1) επιλύεται μονοσήμαντα σε ένα διάστημα $[a, b']$, όπου

$$b' := \min \left(b, a + \frac{c}{A} \right),$$

και

$$A := \max_{\substack{a \leq t \leq b \\ y_0 - c \leq y \leq y_0 + c}} |f(t, y)|. \quad \square$$